

zdůrazňovaných zmateční stížností, vedoucí myšlenkou jeho řeči byl násilný odpor proti posavadní formě státu ve formě krvavé revoluce, neboť představa tohoto zjevu je přímo nemyslitelna bez současné představy páchání trestných činů, zahrnujících v sobě zejména též pojem násilí ve smyslu, přikládaném mu § 39 čís. 1 zákona. Postihuje pak § 15 zákona na ochranu republiky vůbec a pod čís. 3 zvláště trestem na rozdíl od § 9 tr. zák. všeobecné podněcování k trestným činům individuálně neurčitým (rozh. č. 1574, 1922, 2127 sb. n. s.). Jako zločin podle § 1 zákona na ochranu republiky byla však činnost, kterou měl obžalovaný na mysli, konkretisována s dostatečnou určitostí již tím, že podle výkladu jeho výroků v samotném rozsudku jejich smysl je ten, že je třeba i v Československé republice změnit násilným způsobem formu státu a formy demokraticko-republikánské, a že vedoucí myšlenkou jeho řeči byl násilný odpor proti posavadní formě státu ve formě krvavé revoluce.

Zmateční stížnost namítá proto právem, že s hlediska skutkových zjištění samotného rozsudku a jeho vlastních závěrů nelze o obžalovaném říci, že mu šlo o pouhé rušení obecného míru ve smyslu § 14 čís. 1 zákona na ochranu republiky, nýbrž že jeho výroky přicházejí v úvahu jako podněcování k násilné změně ústavy republiky, tudíž ke zločinu podle § 1 téhož zákona, tedy jako zločin ve smyslu § 15 čís. 3. Podle rozhodovacích důvodů nevzal nalézací soud za prokázaný ani úmysl obžalovaného, že by totiž, jak se tamtéž dále praví, »byl věděl a se proto rozhodl působiti na představovou a citovou sféru posluchačů směrem, kde by již nebylo pouhé nebezpečí nálady a vynoření představ státu nebezpečných, nýbrž vybavení představ na akci, tedy na zevnější činnost na cestě podniku, změnit skutečně demokraticko-republikánskou formu Československého státu neb aspoň se o to pokusit.« Je však zjevné, že v tomto závěru zračí se jen důsledek onoho, jak shora dovedeno, právně mylného stanoviska, které před tím došlo v rozsudku výrazu větou, že smysl výroku obžalovaného není tak určitý, by se z něho dalo vyvozovati, že měl na mysli již činnost určitější, a že chybí dále dostatečná konkrétnost. Bylo proto zmateční stížnosti vyhověti a zrušiti jako zmatečné podle čís. 10 § 281 tr. ř. jak výrok, jímž, jak podotknouti dlužno, při totožnosti skutku byl obžalovaný zbytečně sprostěn z obžaloby pro onen zločin, tak výrok, jímž byl uznán vinným přečinem podle § 14 čís. 1 zákona na ochranu republiky. Ve věci samé rozhodnutí nebylo však zrušovacímu soudu možno, neboť, jak je patrné již z hořejších úvah, v rozsudku a v jeho rozhodovacích důvodech nejsou při nejmenším zcela bezpečně zjištěny některé skutečnosti, které by při správném použití zákona nálezu zejména po stránce subjektivní za základ položití bylo. Nezbýlo tudíž než odkázati věc podle § 288 čís. 3 tr. ř. na soud první stolice k novému projednání a rozhodnutí.

Čís. 2578.

Ochrana republiky (zákon ze dne 19. března 1923, čís. 50 sb. z. a n.).

Nesejde na zevním slovném rouše projevu, přicházejícího v úvahu jako pobuřování ve smyslu § 14 čís. 1 zákona; rozhoduje, zda projev svým smyslem (vnitřní podstatou) a účelem jím sledovaným odůvodňuje závěr, že pachatelův úmysl směřoval k vyvolání účinku, naznačeného v zákoně.

Spadá sem výrok, že komunisté budou československý stát bourat a že neustanou, pokud nenastolí vládu dělníků a rolníků.

Ke skutkovým podstatám schvalování trestných činů podle prvního a druhého odstavce § 16 čís. 1 (2) zákona se vyžaduje pouze, by pachatel vychvaloval, výslovně schvaloval neb i jen souhlas projevil se zločinem nebo přečinem in abstracto, bez ohledu na to, zda čin byl již spáchán či teprve v budoucnosti bude spáchán; pokud sem spadá výrok pachatelův, kdyby došlo k válce, že by udělal to, co za Rakouska (přešel dobrovolně k nepřátelské armádě).

Pokud sběhnutí k nepříteli za války spadá pod ustanovení §§ 183 a násl. voj. tr. zák. a pokud je zločinem § 2 odst. první zákona na ochranu republiky.

(Rozh. ze dne 9. prosince 1926, Zm I 280/26.)

Nejvyšší soud jako soud zrušovací zavrhl po ústním líčení zmateční stížnost obžalovaného do rozsudku krajského soudu v Jičíně ze dne 25. března 1926, jímž byl stěžovatel uznán vinným přečinem rušení obecného míru podle § 14 čís. 1 zákona na ochranu republiky ze dne 19. března 1923, čís. 50 sb. z. a n. a zločinem schvalování trestných činů podle § 16 čís. 2 téhož zákona, pokud čelila proti rozsudkovému výroku, jímž byl obžalovaný uznán vinným přečinem podle § 14 čís. 1 zákona na ochranu republiky. Naproti tomu jí vyhověl, pokud napadla rozsudkový výrok, jímž byl obžalovaný uznán vinným zločinem podle § 16 čís. 2 zákona na ochranu republiky, zrušil tento výrok, jakož i výrok o trestu a výroky s ním související jako zmatečné a věc vrátil krajskému soudu v Jičíně, by ji v rozsahu zrušení znovu projednal a rozhodl, přihlížeje k nezrušenému výroku o vině ve směru přečinu podle § 14 čís. 1 zákona na ochranu republiky, mimo jiné z těchto

d ů v o d ů:

Dovolávajíc se důvodu zmatečnosti čís. 9 a) § 281 tr. ř., napadá zmateční stížnost rozsudkový výrok především námitkou, že soud nezjistil pobuřování jako pojmový znak skutkové podstaty přečinu podle § 14 čís. 1 zákona na ochranu republiky bezpečně ani po stránce objektivní ani ve směru subjektivním, nezjistiv, že stěžovatel měl úmysl pobuřovati. Námitka je bezpodstatná. V rozsudkových důvodech se uvádí, že stěžovatel svým veřejně proneseným výrokem, že »komunisté budou tento (t. j. československý) stát bourat a že neustanou, pokud nenastolí vládu dělníků a rolníků,« pobuřoval, t. j. intelektuálně p ů s o b i l na shromážděné, by v nich vyvolal nepřátelský stav, nenávisť proti demokraticko-republikánské formě československého státu, že obsah výroku

byl způsobit a směřoval k tomu, by v posluchačstvu vyvolal náladu pro vládu dělníků a rolníků, tedy idee, které jsou v rozporu s demokraticko-republikánskou formou republiky Československé, a že si stěžovatel byl vědom smyslu závadného projevu i jeho způsobilosti, by pobouřil přítomné proti oné formě státu. Tímto svým závěrem zjišťuje rozsudek pojmový znak pobuřování jak po stránce objektivní tak zejména ve směru subjektivním způsobem, který co do svého skutkového základu nachází plnou oporu ve výsledcích hlavního přelíčení, na nichž je závěr ten zbudován, který však také po právní stránce vyhovuje zákonu, nanejmen správnému výkladu zákonného pojmu pobuřování. Zmateční stížnost si nepočíná způsobem, který bylo by lze uvést v soulad s předpisem § 288 č. 3 tr. ř., závazným pro ni při uplatňování důvodu zmatečnosti hmotně-právní, snaží-li se, zejména poukazováním na jinou větu tehdejší řeči stěžovatelovy, dátí závadnému výroku jiný smysl, než který mu přikládá rozsudek, totiž smysl pouhé polemiky a vysvětlení oné věty. Smysl a dosah závadného výroku je jasný, nedvojsmyslný, věta pak, které se dovolává zmateční stížnost a o níž rozsudek ostatně ani nezjišťuje, že byla stěžovatelem pronesena, nejen by neodnímalá onomu výroku smyslu, který mu dává rozsudek, nýbrž činila by rozsudkový závěr o pobuřování jen tím oprávněnějším. Znělať ona věta podle zmateční stížnosti: »Komunistům se vyčítá, že jsou protistátní. Ano, my nemůžeme býti a nebudeme jinakými.« Mělo-li by v ní býti spatřováno vysvětlení závadného výroku stěžovatelova, byl by nalézací soud mohl v ní shledati spíše další důkaz oprávněnosti onoho rozsudkového závěru, jež napadá zmateční stížnost. Není tudíž ani neúplnosti, která by činila rozsudek zmatečným podle č. 5 § 281 tr. ř. v tom, že, jak vytýká zmateční stížnost, onoho důvodu zmatku výslovně neuplatňujíc, jeho rozhodovací důvody pomíjejí mlčením stěžovatelovu větu, zdůrazňovanou stížností. Právně bezpodstatnou je další námitka zmateční stížnosti, že pobuřování jest myslitelným pouze v druhé osobě (slovesné) nebo v rozkazovacím způsobu první osoby (patrně množného čísla). Na zevní formě, zejména na mluvnickém tvaru projevu, přicházejícího v úvahu jako pobuřování, nesejde, rozhodným je v tom směru a také stačí, že projev svým smyslem a vůbec svojí vnitřní podstatou, zejména pak účelem jím sledovaným opravňuje závěr, že pachatelův úmysl směřoval k vyvolání účinku, naznačeného v zákoně. Že pobuřovati proti demokraticko-republikánské formě státu bylo úmyslem stěžovatelovým, zjišťuje rozsudek způsobem, jak shora dovoďeno, v každém ohledu bezvadným.

Rozsudkový výrok, jímž další slova stěžovatelova, že, »kdyby došlo k válce, udělal by to, co udělal za Rakouska, že by totiž přešel dobrovolně k nepřátelské armádě,« byla podřaděna skutkové podstatě zločinu podle § 16 č. 2 zákona na ochranu republiky, napadá zmateční stížnost, dovolávajíc se důvodu zmatečnosti č. 9 a) § 281 tr. ř., neprávem, pokud namítá, že ani tu nelze logicky ani mluvnicky vyvozovati vychvalování trestného činu, které podle názoru zmateční stížnosti vyžaduje již jsoucnost určitého deliktu, nikoli deliktu, k němuž snad teprve v budoucnosti může dojít. Tento názor dlužno označiti jako právně mylný. Vyžadujeť se ke skutkovým podstatám schvalování trestných

činů podle prvního a druhého odstavce § 16 čís. 1 (2) zákona na ochranu republiky pouze, by pachatel vychvaloval, výslovně schvaloval neb i jen souhlas projevil se zločinem nebo přečinem in abstracto, tedy zejména bez ohledu na to, zda dotyčný trestný čin byl již spáchán či zda jde o čin, který za daných okolností spáchán bude teprve v budoucnosti. Již tím, že pachatel některým z oněch způsobů schvaluje nějaký zločin nebo přečin, působí neblaze a škodlivě na jiné, otrásaje jejich právním citem vůbec a jejich přesvědčením o nedovolenosti a trestnosti činu jím schvalovaného zvlášť. Tento výklad kryje se se správným, zákonu odpovídajícím výkladem, jehož se dříve dostávalo pojmu vychvalování (a omlouvání) činů v zákonech zapovězených ve smyslu § 305 tr. zák. Jelikož ustanovení § 16 čís. 1 (2) zákona na ochranu republiky nastoupilo na místo § 305 tr. zák., jehož první věta byla § 41 čís. 3 zákona výslovně zrušena, dlužno důsledně také § 16 zákona vykládati týmž způsobem, totiž v ten rozum, že jeho skutkovou podstatu zakládá i schvalování trestného činu posud nespáchaného.

Oprávnění nelze však úplně upřítí zmateční stížnosti, pokud již v oněch svých úvahách, jimiž uplatňuje domnělý důvod zmatku čís. 5 § 281 tr. ř., v zápětí pak znovu s hlediska důvodu zmatečnosti čís. 9 a) téhož § namítá, že výrok stěžovatelův nezakládá skutkové podstaty zločinu podle § 16 čís. 2 zákona na ochranu republiky, nýbrž (nanejvýš) skutkovou podstatu přečinu podle čís. 1 téhož ř. V rozsudkovém výroku praví se pod čís. 2, že obžalovaný vychvaloval a projevoval souhlas se zločinem sběhnutí k nepříteli, tedy se zločinem, uvedeným v § 2 odst. první zákona na ochranu republiky. Na odůvodněnou tohoto výroku uvádí se v rozhodovacích důvodech, že přejítí k nepřátelské armádě za války znamená spolčiti se s nepřítelem k úkladům o republiku, že tedy stěžovatel okázalým způsobem prohlásil spolčení se s nepřítelem ve válce za čin chvalitebný a následování hodný, že tudíž svým výrokem vychvaloval zločin, záležející ve spolčení se s nepřítelem k úkladům o Československou republiku, tedy zločin podle § 2 (odst. první) zákona na ochranu republiky. Nejen z rozsudkového výroku, nýbrž i z jeho rozhodovacích důvodů je zřejmo, že nalézací soud spatřuje v každém sběhnutí k nepříteli za války vedle zločinu sběhnutí podle §§ 183 a násl. voj. tr. zák. zároveň také již skutkovou podstatu zločinu příprav úkladů o republiku ve smyslu § 2 odst. první zákona na ochranu republiky. Toto stanovisko nalézacího soudu dlužno označiti za právně pochybené. Vojenský trestní zákon, jehož příslušná ustanovení má patrně na zřeteli i rozsudek, nezná především vůbec pojmu sběhnutí k nepříteli. Sběhnutí (deserce) dopouští se podle jeho § 183, kdo po vykonané vojenské služební přísaze opustí pluk, sbor nebo služební obor, jemuž náleží, nebo jemu přikázané místo pobytu svémocně a s úmyslem, uniknouti navždy své služební povinnosti. Z celé řady předpisů vojenského trestního zákona, zejména z jeho §§ 186, 191 až 194, 197, 198 vychází však na jevo, že zásadně rovněž jen pro sběhnutí trestá se (s hlediska voj. trestního zákona) také ten, kdo se činu toho dopustí za války. Sběha, který přijal válečné služby u nepřítele, nebo který v tomto úmyslu sběhl, byl však ještě před svým přestup-

p e m k n e p ř í t e l i zadržen nebo později dopaden, stihá arci podle § 191 voj. tr. zák. zvlášť přísný a potupný trest smrti provazem. Ze všech těchto předpisů, zejména pak z tohoto ustanovení je však zřejmo, že sběhnutí s a m o o s o b ě a to ani ono nejtíže kvalifikované a nejpřísnějšímu trestu podléhající sběhnutí ve smyslu § 191 voj. tr. zák. neza-kládá žádné jiné nebo další skutkové podstaty podle trestního zákona vojenského než právě jen skutkovou podstatu zločinu sběhnutí (deserce) ve smyslu §§ 183 a násl. téhož zákona. Nic jiného, zejména nic více, než přijetí válečných služeb u nepřítele, přestup k nepříтели ve smyslu § 191 voj. tr. zák., nezjistil však ve skutku, o němž mluvil podle rozsudkového zjištění stěžovatel, ani napadený rozsudek, v jehož rozhodovacích důvodech je skutek ten označen prostě jako přejítí k nepřátelské armádě za války. Toto zjištění neopravňovalo proto ještě nalézací soud samo o sobě — jak zmateční stížnost právem namítá — k závěru, že již sběhnutí k nepříтели, byť k němu došlo za války, naplňuje zároveň také skutkovou podstatu zločinu podle § 2 odst. první zákona na ochranu republiky. Tomu by tak bylo jen za předpokladu, že přejítí k nepřátelské armádě má sledovati účel spolčiti se s nepřítelem k ú k l a d ů m o r e p u b l i k u. Záleží tudíž na zjištění významu a smyslu výroku obžalovaného, zejména jeho zmínky o přejítí k nepřátelské armádě, zda jí dlužno rozuměti jako schvalování činu omezujícího se na pouhé opuštění vojenské povinnosti, či zda přejítí k nepříтели, jež měl obžalovaný na mysli, znamenalo, jak naznačuje slovo »přejítí«, nejen opustiti vojenskou povinnost, nýbrž i spojití se s nepřítelem k akci namířené proti státu, a, kdyby tomu tak bylo, zda při tom měl obžalovaný na mysli válku, která směřuje, jak obvykle bývá, proti statkům, chráněným §§ 1 a 2 zákona na ochranu republiky. Jen za těchto předpokladů bylo by lze čin obžalovaného podřaditi pod ustanovení § 16 čís. 2 zákona na ochranu republiky. K spolehlivému posouzení této otázky po stránce objektivní i subjektivní bylo nezbytně nutno znáti a hodnotiti celý obsah řeči, v níž zmínka o přejítí k nepříтели padla, ježto jen z její spojitosti s ostatním obsahem řeči dá se zjistiti její pravý smysl a účel, a za tím účelem bylo také nutno zjistiti, za jakých okolností byla řeč pronesena a zda podle smýšlení obžalovaného a podle zásad, jež podle programu své strany hlásá, dlužno souditi, že oním výrokem vychvaloval a zamýšlel vychvalovati přejítí k nepříтели jako zločin podle § 2 čís. 1 zák. na ochranu republiky. Než nalézací soud se svého mylného stanoviska o věci v oněch směrech neuvažoval. Důsledkem toho schází v napadeném rozsudku náležitá zjištění a skutkové závěry, jež dlužno položit za základ správnému rozřešení právní otázky, zda čin obžalovaného naplňuje skutkovou podstatu přísnějšího ustanovení čís. 2, či jen mírnějšího ustanovení čís. 1 § 16 zákona na ochranu republiky, pročez věc, pokud jde o tuto otázku, není ještě zralá k rozhodnutí. Bylo tudíž zavrhnouti sice zmateční stížnost jako bezdůvodnou, pokud čelí proti rozsudkovému výroku čís. 1, vyhověti jí však, pokud napadá rozsudkový výrok čís. 2, zrušiti výrok ten jako zmatečný podle čís. 10 Šu 281 tr. ř., zrušiti však v důsledku toho i výrok o trestu a výroky s ním související a vrátiti věc soudu první stolice k novému projednání a rozhodnutí v rozsahu zrušení.